

POSTANOWIENIE

18 września 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Władysław Pawlak

SSN Agnieszka Piotrowska

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 18 września 2024 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej J. S.

od postanowienia Sądu Okręgowego w Kaliszu

z 15 marca 2023 r., II Ca 180/23,

w sprawie z wniosku Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kaliszu

z udziałem J. S.

o umieszczenie J. S. w szpitalu psychiatrycznym bez jego zgody,

- 1. zawiesza postępowanie kasacyjne;**
- 2. uchyla postanowienie Sądu Najwyższego z 11 kwietnia 2024 r., I CSK 4397/23 o przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 3. umarza postępowanie kasacyjne;**
- 4. przyznaje adw. S. R. od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Kaliszu kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych, podwyższoną o kwotę podatku od towarów i usług, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej uczestnikowi z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

Władysław Pawlak

Dariusz Dończyk

Agnieszka Piotrowska

[SOP]

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Kaliszu postanowieniem z 6 grudnia 2022 r., sygn. akt III RNs 201/22, w sprawie z wniosku Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w K. z udziałem J.S., nakazał przyjęcie J.S. do szpitala psychiatrycznego bez jego zgody oraz orzekł o kosztach postępowania nieprocesowego.

Sąd Okręgowy w Kaliszu postanowieniem z 15 marca 2023 r., sygn. akt II Ca 180/23, oddalił apelację uczestnika postępowania oraz przyznał koszty na rzecz pełnomocnika z urzędu.

Skargę kasacyjną od tego postanowienia 27 września 2023 r. wniósł uczestnik postępowania J.S. reprezentowany przez pełnomocnika z urzędu.

Wnioskodawca pismem z 9 stycznia 2024 r. poinformował Sąd Najwyższy, iż uczestnik wyraził zgodę na umieszczenie w Domu Pomocy Społecznej oraz że 5 stycznia 2024 r. został on umieszczony w tej placówce w Sieradzu na czas nieokreślony.

Postanowieniem z 11 kwietnia 2024 r., I CSK 4397/23, Sąd Najwyższy przyjął skargę kasacyjną do rozpoznania.

Zarządzeniem z 12 czerwca 2024 r., II CSKP 494/24, wyznaczono termin posiedzenia niejawnego na dzień 5 lipca 2024 r.

Na etapie postępowania przed Sądem Najwyższym, pismem z 18 czerwca 2024 r., które nadano kolejnego dnia, wnioskodawca poinformował, że uczestnik tego postępowania J.S. zmarł [...] 2024 r. Do pisma załączono wydruk z elektronicznej weryfikacji danych w rejestrze PESEL.

Na posiedzeniu niejawnym 5 lipca 2024 r. w związku z koniecznością uzyskania urzędowego poświadczenia śmierci uczestnika postępowania nie wydano orzeczenia w sprawie. Zarządzeniem z tego samego dnia Sąd Najwyższy zwrócił się do Urzędu Stanu Cywilnego w S. o nadesłanie odpisu skróconego aktu zgonu uczestnika. Nadesłany do Sądu Najwyższego odpis tego dokumentu - sporządzony 10 lipca 2024 r. - potwierdza wskazaną datę zgonu uczestnika (k.174).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Śmierć strony stanowi co do zasady przesłankę zawieszenia postępowania sądowego na podstawie art. 174 § 1 pkt 1 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem sąd zawiesza postępowanie z urzędu m.in. w razie śmierci strony. Zgodnie z art. 174 § 2 zdanie pierwsze k.p.c. w przypadkach wymienionych w § 1 pkt 1 zawieszenie postępowania ma skutek od chwili zdarzeń, które je spowodowały. Jednocześnie - według art. 174 § 2 zdanie drugie k.p.c. - zawieszając postępowanie, sąd z urzędu uchyla orzeczenia wydane po nastąpieniu tych zdarzeń, chyba że nastąpiły one po zamknięciu rozprawy. Z art. 391 § 1 k.p.c. wynika, że jeżeli nie ma szczególnych przepisów o postępowaniu przed sądem drugiej instancji, to do postępowania tego stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu przed sądem pierwszej instancji. Stosownie do art. 398²¹ k.p.c., jeżeli nie ma szczególnych przepisów o postępowaniu przed Sądem Najwyższym, do postępowania tego stosuje się odpowiednio przepisy o apelacji. Odmienną regulację podstaw uzasadniających zawieszenie postępowania kasacyjnego zawiera art. 398¹² k.p.c., który jednak nie wyłącza zastosowania w postępowaniu kasacyjnym art. 174 k.p.c. Zgodnie natomiast z art. 13 § 2 k.p.c., przepisy o procesie stosuje się odpowiednio do innych rodzajów postępowań unormowanych przepisami tego kodeksu, a zatem także do postępowania nieprocesowego.

W niniejszej sprawie, z uwagi na śmierć uczestnika postępowania 8 kwietnia 2024 r. postępowanie kasacyjne należało zawiesić na podstawie art. 174 § pkt 1 k.p.c. w zw. z art. 398¹², art. 391 § 1, art. 398²¹ k.p.c. i art. 13 § 2 k.p.c. Zawieszenie, to w myśl art. 174 § 2 zdanie pierwsze k.p.c. ma skutek od chwili zdarzenia, które je spowodowało, tj. od dnia śmierci uczestnika postępowania w dniu 8 kwietnia 2024 r. Ponieważ jednak po tym dniu zostało wydane postanowienie Sądu Najwyższego z 11 kwietnia 2024 r. o przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania podlegało ono uchylenie na podstawie art. 174 § 2 zd. drugie k.p.c. w związku z art. 398¹², art. 174 § 1 pkt 1, art. 391 § 1, art. 398²¹ i art. 13 § 2 k.p.c.

Co do zasady zawieszenie postępowania następuje do czasu zgłoszenia się lub wskazania następców prawnych (w szczególności spadkobierców) zmarłego (art. 180 § 1 pkt 1 k.p.c.). Jednakże w sytuacji, w której przedmiot sprawy wyklucza wejście do postępowania następców prawnych zmarłego, postępowanie podlega

umorzeniu (art. 355 k.p.c.), gdyż wydanie orzeczenia w stosunku do osoby nieżyjącej jest niedopuszczalne (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 30 czerwca 2021 r., I USK 410/21). W sprawie o umieszczenie w szpitalu psychiatrycznym mamy do czynienia z taką właśnie sytuacją – do postępowania sądowego w miejsce zmarłego uczestnika nie mogą wejść jego następcy prawni. Uwzględniając bowiem przedmiot postępowania nie wchodziła w rachubę możliwość wejścia do postępowania sądowego następców prawnych uczestnika postępowania. Uzasadniało to umorzenie postępowania kasacyjnego na podstawie art. 355 § 1 k.p.c. w związku z art. 398²¹, art. 391 § 1 i art. 13 § 2 k.p.c.

O przyznaniu adw. S.R. od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Kaliszu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej uczestnikowi z urzędu w postępowaniu kasacyjnym, obejmujących opłatę w kwocie 240 zł podwyższoną o kwotę podatku od towarów i usług – na stosowny wniosek zawarty w skardze kasacyjnej – Sąd Najwyższy postanowił na podstawie § 14 ust. 1 pkt 3 w zw. z § 16 ust. 4 pkt 2 i § 4 ust. 1 i 3 w zw. z § 24 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa albo jednostki samorządu terytorialnego kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2024 r., poz. 763).

Władysław Pawlak

Dariusz Dończyk

Agnieszka Piotrowska

(A.G.)

[ms]